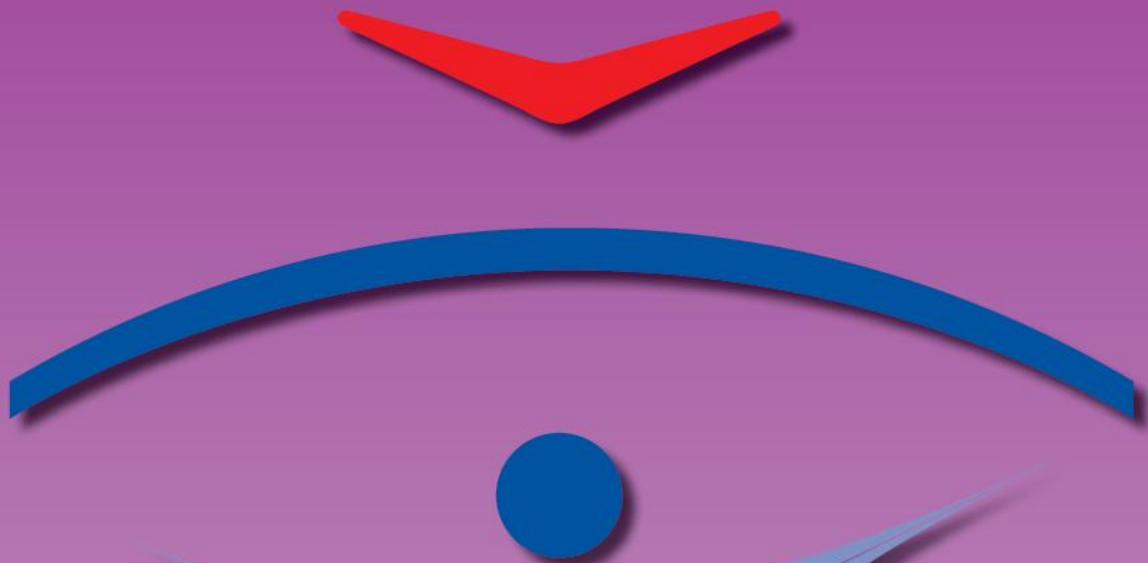

EEN EUROPESE CAMPAGNE OVER DE INVENTARISATIE
EN EVALUATIE VAN BEROEPSGEBONDEN RISICO'S

Samenvatting van de
campagne

EEN GEZONDE WERKPLEK
GOED VOOR JOU EN VOOR DE ZAAK

<http://hw.osha.europa.eu>

Europees Agentschap voor
veiligheid en gezondheid
op het werk

Een gezonde werkplek

Inhoudsopgave

1.	Achtergrond	3
1.1	Waarom risicobeoordelingen belangrijk zijn	3
1.2	Risicobeoordeling – de sleutel tot een gezonde werkomgeving	4
1.3	Juridische achtergrond	5
2.	Een gezonde werkplek: goed voor jou en voor de zaak. Een Europese campagne over risicobeoordeling	5
2.1	Context	5
2.2	Doelstellingen van de campagne.....	6
2.3	Strategie van de campagne.....	7
2.4	Kalender van de campagne.....	8
2.5	Campagnemateriaal	9
2.6	Hoe kunt u meedoen?	9
2.7	Deelnamecertificaat en partneraanbod.....	10
3.	Risicobeoordeling – feiten en cijfers	11
3.1	Een rondje Europa.....	11
3.2	Het vijfstappenplan	13
4.	Casestudies	13
4.1	Ernstig chemisch ongeval.....	13
4.2	Dodelijke ongevallen in de landbouw	14
4.3	Repetitive strain injuries (RSI)	14
5.	Voorbeelden van goede praktijken	15
5.1	Het risico elimineren	15
5.2	Minder lawaai, minder stof.....	15
6.	Andere links	16
7.	Over het Europees Agentschap voor Veiligheid en Gezondheid op het Werk	17

1. Achtergrond

1.1 *Waarom risicobeoordelingen belangrijk zijn*

Iedereen heeft er belang bij dat werknemers veilig kunnen werken en gezond blijven. En de meeste werkgerelateerde ongevallen en ziekten zijn te voorkomen. Maar hoe?

Een risicobeoordeling vormt de eerste stap

Het risicobeheerproces begint met een risicobeoordeling. Deze helpt werkgevers zicht te krijgen op de maatregelen die ze moeten nemen om niet alleen de veiligheid en gezondheid van de werkplek te verbeteren, maar ook de productiviteit te verhogen.

Het Europees Agentschap voor Veiligheid en Gezondheid op het Werk (EU-OSHA) heeft een Europabrede informatiecampagne op touw gezet waarin risicobeoordeling centraal staat. In de campagne wordt met name aandacht besteed aan sectoren waarin sprake is van een hoog risico en aan kleine en middelgrote ondernemingen (KMO's).

Sinds in 1989 de Europese kaderrichtlijn is aangenomen, is risicobeoordeling een vertrouwde term geworden voor gestructureerde preventie op de werkvloer en voeren honderdduizenden bedrijven in heel Europa regelmatig een risicobeoordeling uit.

Niettemin blijkt uit de onderstaande cijfersⁱ over ongevallen en ziekte op het werk dat er verbeteringen nodig zijn. Elk jaar raken miljoenen mensen in de EU gewond op hun werk of wordt hun gezondheid ernstig aangetast in hun werkomgeving.

▶ **Elke drieënhalve minuut sterft er iemand in de EU door een arbeidsgebonden oorzaak. Dit betekent dat er per jaar bijna 167 000 mensen overlijden als gevolg van werkgerelateerde ongevallen (7 500) of beroepsgebonden ziekten (159 500).**

▶ **Elke viereënhalve seconde is er een werknemer in de EU betrokken bij een ongeval waardoor hij of zij genoodzaakt is ten minste drie werkdagen thuis te blijven. Het aantal ongevallen op het werk dat tot drie of meer dagen ziekteverzuim leidt is enorm – meer dan 7 miljoen, ieder jaar weer.**

Daar komt bij dat ongevallen en ziekte op het werk **veel kosten** meebrengen.

▶ Menselijke kosten voor de werknemers en hun gezinnen: achter de statistieken gaan echte mensen schuil, allen met hun eigen verhaal, zoals de casestudies in hoofdstuk 4 laten zien.

- ➡ Kosten voor organisaties: wanneer dingen mislopen op het werk, heeft dat negatieve gevolgen voor de productiviteit van het bedrijf. Arbeidsongevallen en beroepsziekten, een hoger ziekteverzuim, een groter personeelsverloop en minder gemotiveerde werknemers hebben financiële consequenties.
- ➡ Kosten voor de overheid: ongevallen en ziekten zetten de zorgstelsels zwaar onder druk.

Een goede risicobeoordeling kan een aantal **bedrijfsvoordelen** opleveren:

- ➡ Door veilige arbeidsomstandigheden te creëren kunnen ondernemingen de kosten drukken die voortvloeien uit arbeidsongevallen en beroepsziekten.
- ➡ Een goede risicobeoordeling helpt het ziekteverzuim omlaag te brengen en doordat er minder vaak een beroep wordt gedaan op de verzekering, gaat de verzekeringspremie omlaag.
- ➡ Gemotiveerdere werknemers zijn productiever en efficiënter, en het verloop neemt af wanneer het personeel gemotiveerd is. Dit alles versterkt het concurrentievermogen van een bedrijf.

1.2 *Risicobeoordeling – de sleutel tot een gezonde werkomgeving*

Risicobeoordeling vormt de hoeksteen van de Europese strategie voor veiligheid en gezondheid op het werk, en daar zijn goede redenen voor. Als risico's niet beoordeeld worden, of ze worden onvoldoende ondervangen, dan kan er geen passend risicobeheerproces op gang worden gebracht en is het onwaarschijnlijk dat geschikte voorzorgsmaatregelen worden getroffen. Een stelselmatige risicobeoordeling leidt dan ook tot een grotere veiligheid en gezondheid op het werk en betere bedrijfsresultaten in het algemeen.

Een risicobeoordeling is het proces waarbij een evaluatie wordt gemaakt van de gevaren op de werkvloer die een risico vormen voor de veiligheid of gezondheid van de werknemers. Het is een systematisch onderzoek, gericht op alle aspecten van het werk, waarbij naar de volgende punten wordt gekeken:

- ➡ welke zaken kunnen schade of letsel veroorzaken,
- ➡ kunnen gevaren worden weggenomen, en zo niet,
- ➡ welke preventieve of beschermende maatregelen zijn er getroffen of zouden moeten worden getroffen om de risico's te beperken?

Wanneer een risico wordt geconstateerd, moet eerst
bekeken worden
of het risico kan worden geëlimineerd.
Als dit niet mogelijk is,
moet het risico worden beperkt.

1.3 Juridische achtergrond

Werkgevers hebben de algemene plicht om de veiligheid en gezondheid van hun werknemers in alle aspecten van het werk te garanderen. Een risicobeoordeling stelt werkgevers in staat de maatregelen te treffen die nodig zijn om de veiligheid en gezondheid van hun werknemers te beschermen.

Risicobeoordelingen zijn wettelijk verplicht sinds de aanneming van Kaderrichtlijn 89/391ⁱⁱ. In deze richtlijn wordt benadrukt hoe belangrijk de rol van risicobeoordelingen is en worden ook een aantal basisvoorwaarden beschreven waaraan iedere werkgever zich dient te houden. De lidstaten hebben echter het recht strengere voorwaarden te stellen om hun werknemers te beschermen.

Zie voor meer informatie over risicobeoordeling:

<http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>

2. Een gezonde werkplek: goed voor jou en voor de zaak. Een Europese campagne over risicobeoordeling

2.1 Context

In 2004 publiceerde de Europese Commissie een mededelingⁱⁱⁱ over de praktische tenuitvoerlegging van Kaderrichtlijn 89/391 en de eerste vijf bijzondere richtlijnen. In dit document werd benadrukt hoe belangrijk het is dat risicobeoordeling overal wordt toegepast. Ook werd erop gewezen dat de uitvoering en de kwaliteit van risicobeoordelingen verbeterd moeten worden.

- Risicobeoordeling, documentatie en toezicht vinden niet overal plaats, zelfs niet in lidstaten waar vanouds aandacht aan preventie wordt besteed.
- Risicobeoordeling wordt vaak beschouwd als een eenmalige maatregel en niet structureel toegepast.
- De risico's worden niet binnen een totaalpakket geanalyseerd en geëvalueerd. Op die manier worden afzonderlijke maatregelen getroffen

maar bestaat er geen integrale aanpak voor de analyse van de omstandigheden op de werkplek.

- ➡ Bij het uitvoeren van oppervlakkige risicobeoordelingen wordt de aandacht gericht op het opsporen van overduidelijke en onmiddellijke risico's. Langetermijneffecten, zoals risico's die veroorzaakt worden door chemische stoffen, worden veronachtzaamd.
- ➡ Er wordt nauwelijks gekeken naar psychosociale risicofactoren en factoren die verband houden met de werkorganisatie.
- ➡ De werkgevers gaan onvoldoende na of de maatregelen doeltreffend zijn.

2.2 Doelstellingen van de campagne

Risicobeoordelingen kunnen een hele opgave zijn, vooral voor kleine en middelgrote ondernemingen, maar dat hoeft niet per se het geval te zijn. De campagne over risicobeoordeling heeft de volgende doelstellingen:

- ➡ **mensen meer bewust maken** van enerzijds de wettelijke verantwoordelijkheid om risico's op de werkplek te beoordelen en anderzijds het belang en de praktische noodzaak daarvan. Risicobeoordeling is geen doel op zich, maar een krachtig instrument waarmee kan worden vastgesteld of, en zo ja, welke preventieve maatregelen moeten worden genomen,
- ➡ **het aureool van geheimzinnigheid rond het proces wegnemen** en duidelijk maken, vooral aan KMO's, dat risicobeoordeling niet noodzakelijk ingewikkeld, bureaucratisch of een taak voor deskundigen is,
- ➡ stimuleren dat bij risicobeoordeling **een standaardaanpak in de vorm van vijf stappen** wordt gehanteerd (zie paragraaf 3.2),
- ➡ **ondernemingen aanmoedigen** hun risicobeoordeling door eigen personeel te laten uitvoeren als zij medewerkers in huis hebben die daartoe bekwaam zijn,
- ➡ benadrukken dat risicobeoordeling een **continu proces** is en niet slechts een eenmalige verplichting,
- ➡ onderstrepen dat **het gaat om de kwaliteit** (en dat het belangrijk is de risicobeoordeling te documenteren, te controleren en te evalueren),
- ➡ een participatieve risicobeoordeling bevorderen, waarbij **iedereen op de werkvloer betrokken wordt** bij het beoordelen van de risico's, en

- ▣ **goede praktijken bevorderen** die overdraagbaar zijn en het proces helpen vereenvoudigen.

Het uiteindelijke doel is natuurlijk ervoor te zorgen dat minder mensen letsel oplopen of een slechte gezondheid hebben als gevolg van hun werk, nu en in de toekomst.

2.3 *Strategie van de campagne*

De campagne voor risicobeoordeling (2008-2009) vormt het startpunt voor de eerste **tweejaarlijkse campagnecycle** van EU-OSHA. De overstap naar cycli van twee jaar heeft als doel de effectiviteit van de campagnes te verhogen waar het gaat om het realiseren van de doelstellingen van de communautaire strategie voor gezondheid en veiligheid op het werk 2007-2012.

Door de Europese Week van een jaarlijkse campagne tot een tweejaarlijkse te maken, kan meer tijd worden besteed aan de voorbereiding en de follow-up, inclusief het ontwikkelen van de campagnestrategie, het laten maken van nieuw campagnemateriaal en het vertalen, produceren en verspreiden daarvan.

Het succes van de campagne hangt af van de actieve steun en medewerking van een reeks uiteenlopende belanghebbenden en campagnepartners, waaronder de focal points van EU-OSHA – dit zijn meestal de nationale arbeidsinspecties van de verschillende lidstaten. In het nieuwe model ligt dan ook een groter accent op **campagnes die gebaseerd zijn op netwerken**. Hierdoor is er ook meer tijd voor vervolgactiviteiten, met name het bevorderen van goede praktijken, en voor het vormen van partnerschappen.

De campagne is ook dusdanig opgezet dat een breed scala aan bedrijven en organisaties overgehaald wordt de belangrijkste boodschappen over te brengen aan hun leveranciers, aannemers en burens en hen aan te moedigen mee te doen. Vooral grote ondernemingen hebben er belang bij de kleinere bedrijven in hun aanvoerketen te helpen door samen te werken aan de uitwisseling van ervaring en expertise.

De campagne wordt gesteund door de EU-voorzitterschappen van 2008 (Slovenië en Frankrijk) en 2009 (Tsjechië en Zweden), het Europees Parlement, de Europese Commissie en de Europese sociale partners.

2.4 Kalender van de campagne

2008

---

13 juni	Lancering van de campagne in Brussel met de Europese Commissie en het Sloveense EU-voorzitterschap
20-26 oktober	Europese Week voor veiligheid en gezondheid op het werk (kalenderweek 43)
3-4 november	FITS (Forum International Travail Santé) met het Franse EU-voorzitterschap
nov./dec.	Beoordeling van de nationale goede praktijken die op EU-niveau zijn voorgedragen

De Europese Weken zijn jaarlijkse evenementen die plaatsvinden in alle EU-lidstaten, waarbij veiligheid en gezondheid op het werk worden bevorderd. Iedereen die al dan niet beroepsmatig geïnteresseerd is in deze materie, kan deelnemen.

Een ander onderdeel van de campagne is de toekenning van de Awards voor goede praktijken, die een erkenning vormen van ondernemingen en organisaties die op een voortreffelijke wijze hebben bijgedragen aan het bevorderen van risicobeoordeling op de werkvloer. Gedurende heel 2008 worden er op zowel nationaal als Europees niveau competities in dit verband georganiseerd.

2009

---

febr./maart	Conferentie en Awards voor goede praktijken met het Tsjechische EU-voorzitterschap
febr.-sept.	Thema-activiteiten; nadruk op lokale en sectoriële dimensie
19-25 oktober	Europese Week voor veiligheid en gezondheid op het werk (kalenderweek 43)
okt./nov.	Conferentie met het Zweedse EU-voorzitterschap
november	Slotevenement van de campagne

Nadat de winnaars van de Awards voor goede praktijken zijn bekendgemaakt, zullen hun voorbeelden gedurende heel 2009 onder de aandacht worden gebracht.

2.5 Campagnemateriaal

Al het campagnemateriaal is beschikbaar in 22 EU-talen en kan gratis worden gedownload op de campagnewebsite:

<http://hw.osha.europa.eu>

Het gaat onder meer om:

- posters en folders,
- factsheets,
- PowerPoint-presentaties,
- casestudies van goede praktijken,
- quizzen,
- animaties met het populaire stripfiguurtje Napo,
- tips voor het organiseren en beheren van activiteiten tijdens de Europese Week,
- webpagina's met informatie over partners en evenementen,
- links naar informatiebronnen op verwante websites,

en nog veel meer...

De site geeft ook toegang tot instrumenten voor risicobeoordeling, onderverdeeld naar sector en soort risico, ter ondersteuning van de praktische uitvoering van een risicobeoordeling.

Al deze materialen zijn gratis beschikbaar voor organisaties, die er niet alleen zelf gebruik van kunnen maken maar ze ook kunnen verspreiden onder hun partners en belanghebbenden.

Tijdens de campagne zullen er persconferenties en andere media-activiteiten worden georganiseerd om het belang van risicobeoordeling voor het voetlicht te brengen.

2.6 Hoe kunt u meedoen?

EU-OSHA streeft ernaar personen en organisaties, ongeacht hun omvang, aan te moedigen mee te doen met de campagne en hun eigen evenementen en activiteiten te organiseren, tijdens de Europese Week of op welk ander moment van de campagne dan ook.

Iedereen kan deelnemen:

- werkgevers – publieke en particuliere sector – inclusief KMO's,
- managers, toezichthouders en werknemers,
- vakbonden en veiligheidsvertegenwoordigers,
- instellingen voor veiligheid en gezondheid,
- arbeidsinspecteurs en anderen die zich beroepsmatig bezighouden met veiligheid en gezondheid op het werk,

- ➡ regionale en lokale diensten op het gebied van OSH-preventie en -verzekering.

Meedoen kan door het organiseren van:

- ➡ demonstraties, stands en tentoonstellingen op het gebied van veiligheid,
- ➡ trainingen, seminars en workshops,
- ➡ posterwedstrijden en quizzes,
- ➡ reclame- en promotiecampagnes,
- ➡ partnerschappen van bedrijven en scholen/universiteiten/opleidingscentra,
- ➡ 'nabuurschap'-programma's waarbij grote en kleine bedrijven samenwerken, ideeënbusen,
- ➡ identificatie van diverse gevaren,
- ➡ inspectiedagen.

Voor meer informatie over activiteiten en mogelijkheden om mee te doen kunt u contact opnemen met het focal point in uw lidstaat. De contactgegevens van de focal points vindt u op de website van EU-OSHA: http://osha.europa.eu/about/partners/focal_points/

Organisaties die van plan zijn zelf evenementen te organiseren tijdens de Europese Week, kunnen op onze website terecht voor voorbeelden van goede praktijken. Ook kunnen zij daar gebruikmaken van de webforums om ideeën uit te wisselen, feedback te geven en te ontdekken waar anderen mee bezig zijn.

2.7 *Deelnamecertificaat en partneraanbod*

EU-OSHA wil partnerschappen tot stand brengen waar alle partijen de vruchten van plukken en heeft een aantal manieren en activiteiten ontwikkeld om de zichtbaarheid van campagnepartners te vergroten en bekendheid te geven aan hun bijdragen en campagneactiviteiten.

- ➡ **U helpt ons** om risicobeoordeling onder de publieke aandacht te brengen en de campagne voor veiligheid en gezondheid op de werkplek zichtbaarheid te geven.
- ➡ **Wij geven u** zichtbaarheid als campagnepartner en als organisatie die veiligheid en gezondheid op het werk hoog in het vaandel draagt.

Er zijn twee niveaus van betrokkenheid en erkenning:

- ➡ Het **deelnamecertificaat** wordt verstrekt voor actieve betrokkenheid bij een van de nationale of Europese activiteiten.
- ➡ Het **partneraanbod** gaat een stap verder en laat u niet alleen profiteren van een uitgebreide reeks promotiemogelijkheden, maar stelt u, dankzij het hoge zichtbaarheidsgehalte van de campagne voor veiligheid en

gezondheid op de werkplek, ook in de gelegenheid u te profileren binnen de OSH-gemeenschap en daarbuiten. Het parteraanbod is voorbehouden aan diegenen die een substantiële bijdrage leveren aan de campagne en die voor een sneeuwbaaleffect zorgen door de leden van hun netwerk erbij te betrekken (door eigen activiteiten, conferenties of competities te organiseren, reclame te maken voor de campagne op hun website, campagnemateriaal te verspreiden, enzovoort).

Voor meer informatie over deze mogelijkheden kunt u een kijkje nemen in de rubriek Partners op de campagnewebsite: <http://hw.osha.europa.eu/partners>

3. Risicobeoordeling – feiten en cijfers

3.1 Een rondje Europa

In ondernemingen van diverse omvang overal in Europa worden met succes risicobeoordelingen uitgevoerd. Uit de beschikbare gegevens blijkt echter dat er nog altijd ruimte voor verbetering is, vooral in kleine en middelgrote ondernemingen.

Risicobeoordeling vindt niet overal plaats

- Volgens een enquête die in 2004 in Frankrijk is uitgevoerd, zegt 76% van de werkgevers in ondernemingen met 20 of meer werknemers een risicobeoordeling te hebben uitgevoerd en de vereiste documentatie te hebben opgesteld.^{iv}
- Uit cijfers van de Nederlandse Arbeidsinspectie over het jaar 2006 blijkt dat 42% van de kleinste ondernemingen (1 tot 4 werknemers) en 53% van de ondernemingen met 5 tot 9 werknemers een risicobeoordeling heeft uitgevoerd. Voor ondernemingen met 10 tot 99 werknemers is dit 81%, voor ondernemingen met meer dan 100 werknemers 97%.^v
- In Italië, zo blijkt uit een enquête uit 2005, heeft 88,5% van de ondernemingen met minder dan 50 werknemers een risicobeoordeling uitgevoerd. Voor ondernemingen met meer dan 50 werknemers ligt dit percentage op 93,4%. Van de ondernemingen met minder dan 50 werknemers heeft 84,5% de risicobeoordelingen gedocumenteerd. Voor de ondernemingen met meer dan 50 werknemers is dit 92,6%.^{vi}
- Volgens de vijfde nationale enquête inzake arbeidsomstandigheden^{vii}, die in 2003 in Spanje is gehouden, geeft 61% van de werkgevers in de industrie- en dienstensector aan een risicobeoordeling te hebben uitgevoerd of uit te voeren. In vergelijking met de voorgaande enquête uit 1999 is dit een verdubbeling.

- In Duitsland heeft, volgens een enquête uit 2005, 30% van de ondernemingen met 1 tot 9 werknemers een risicobeoordeling uitgevoerd. Voor de ondernemingen met 10 tot 49 werknemers lag dit percentage op 54% en voor ondernemingen met 50 tot 249 werknemers op 80%. Van de grote ondernemingen (250 of meer werknemers) heeft 97% een risicobeoordeling uitgevoerd.^{viii}
- In een Letse enquête^{ix} die in 2006 is gehouden, gaf driekwart van de werkgevers aan risicobeoordelingen in het geheel niet of slechts ten dele uit te voeren, en slechts 22% van de ondervraagden verklaarde een volledige risicobeoordeling te hebben uitgevoerd. Aan de hand van de resultaten van een eerder onderzoek kan worden geconcludeerd dat het aantal bedrijven waar een volledige risicobeoordeling is uitgevoerd, gestegen is van 15% in 2002 naar 22% in 2006.

Kwalitatief hoogwaardige risicobeoordeling, inclusief documentatie, evaluatie en het ontwikkelen van actieplannen, blijft een belangrijke, maar lastige opgave

- Volgens een diepergravende enquête over risicobeoordelingen die in de periode 2000-2002 in Italië is uitgevoerd, zegt 95% van de ondernemingen een risicobeoordeling te hebben uitgevoerd, maar slechts 54% heeft de risicobeoordeling ook geëvalueerd. Daar komt nog bij dat in 23% van de gevallen niet vastgesteld is welke werknemers blootstaan aan de risico's en in 21% van de gevallen is sprake van ontoereikende, zo niet geheel ontbrekende informatie over de preventieve en beschermingsmaatregelen. Uit deze enquête komt ook naar voren dat werknemers in grotere ondernemingen een belangrijkere rol spelen in het risicobeoordelingsproces dan werknemers in kleinere: 41% in de kleinste (6-10 werknemers) en 57% in de grootste ondernemingen (200 werknemers of meer)^x.
- Het Britse Trade Union Congress heeft in 2007 een enquête laten houden onder veiligheidsvertegenwoordigers. Minder dan drie op de tien (28%) van de respondenten geeft daarin aan tevreden te zijn met de mate waarin zij betrokken worden bij het opzetten van de risicobeoordeling. 44% verklaart daar in het geheel niet bij betrokken te worden en 27% vindt dat zij er onvoldoende bij betrokken wordt^{xi}.
- Volgens een enquête die de Deense confederatie van vakbonden (LO) in 2003 heeft uitgevoerd^{xii}, heeft driekwart van de ondernemingen voldaan aan de verplichting de resultaten van risicobeoordelingen schriftelijk vast te leggen. Viervijfde van deze ondernemingen zei dat het opstellen van het document hun geen moeite had gekost. Tweederde is van mening dat het uitvoeren van de risicobeoordeling een positief effect heeft gehad op hun werkomgeving en 40% zegt dat de risicobeoordeling heeft geleid tot een betere dialoog tussen het management en de werknemers.

3.2 *Het vijfstappenplan*

Voor de meeste bedrijven zou een standaardaanpak in de vorm van een vijfstappenplan^{xiii} voldoende moeten zijn. Er zijn echter ook andere methoden die even goed werken, met name voor meer ingewikkelde risico's en omstandigheden.

Stap 1 — Gevaren onderkennen en nagaan wie risico loopt

Zoeken naar die dingen op de werkplek die letsel zouden kunnen veroorzaken en vaststellen welke werknemers mogelijk risico lopen.

Stap 2 — Risico's evalueren en de prioriteit ervan vaststellen

De bestaande risico's inschatten (hun ernst, de waarschijnlijkheid dat ze letsel veroorzaken, enz.) en ze op basis van hun prioriteit indelen. Het is van essentieel belang dat voorrang wordt gegeven aan de maatregelen die nodig zijn om risico's te elimineren of te voorkomen.

Stap 3 — Voorzorgsmaatregelen bepalen

Vaststellen wat de aangewezen manieren zijn om de risico's te elimineren of te beperken.

Stap 4 — Maatregelen uitvoeren

De preventieve en beschermende maatregelen uitvoeren aan de hand van een prioriteitschema (het is zeer waarschijnlijk dat niet alle problemen onmiddellijk kunnen worden verholpen) en daarbij duidelijk aangeven wie wat doet en wanneer, wanneer een taak moet zijn afgerond en welke middelen beschikbaar worden gesteld om de maatregelen uit te voeren.

Stap 5 — Controleren en onderzoeken

De risicobeoordeling moet met enige regelmaat tegen het licht worden gehouden om er zeker van te zijn dat zij up-to-date blijft. Deze controle moet worden uitgevoerd telkens wanneer zich belangrijke veranderingen voordoen in de organisatie of als de resultaten van een onderzoek naar een ongeval of 'bijna-ongeval'^{xiv} daartoe aanleiding geven.

4. Casestudies

Achter een concept als risicobeoordeling, dat als iets abstracts of als de zoveelste administratieve last zou kunnen worden opgevat, gaan persoonlijke verhalen schuil. Als risico's niet worden vastgesteld en beheerd, kan dat als consequentie hebben dat mensen overlijden of voor de rest van hun leven de gevolgen van ongevallen moeten dragen en gezondheidsschade lijden.

4.1 *Ernstig chemisch ongeval*

Een jonge man van 23 jaar liep zware brandwonden op nadat hij in aanraking was gekomen met een brandbare stof die gebruikt wordt om verfpistolen te reinigen. Een van de slechte praktijken in het betreffende bedrijf was dat er geen

veilige methoden werden gehanteerd voor de behandeling of opslag van gevaarlijke chemicaliën en dat er onvoldoende opleiding en toezicht was. Met name de gewoonte om het gevaarlijke reinigingsmiddel te vervoeren in open emmers zonder etiket was onveilig. Zelfs nadat dit afschuwelijke incident zich had voorgedaan, verzuimde het bedrijf de door de arbeidsinspectie geëiste verbeteringen door te voeren, totdat het voor de rechter gesleept werd en een boete opgelegd kreeg^{xv}.

4.2 Dodelijke ongevallen in de landbouw

Twee jonge buitenlandse werknemers (21 en 27 jaar) kwamen om het leven nadat ze vast waren komen te zitten in machinerie die op fruitteeltbedrijven wordt gebruikt. Hun werk bestond onder meer uit het bouwen en afbreken van zogeheten 'polytunnels', die met lange touwen worden vastgezet. De werknemers raakten verstrikt terwijl ze een aan een tractor bevestigde haspel gebruikten om het touw op te rollen. Er was geen risicobeoordeling uitgevoerd en de machine was ongeschikt omdat deze niet automatisch afsloeg wanneer ze vastliep. De werknemers waren onvoldoende opgeleid en evenmin gewezen op de risico's die het werk meebracht. Onderzoekers vestigden de aandacht op het feit dat veel van de werknemers op het bedrijf studenten waren, die mogelijk weinig inzicht hadden in veilige werkwijzen^{xvi}.

4.3 Repetitive strain injuries (RSI)

Stephen Fisher was hoofdwerktuigbouwkundige in de ruimtevaartindustrie. Hij had een veeleisende en opwindende baan waarin hij aan een nieuw, groot, Europees raketproject werkte. Daarvoor moest hij intensief computerwerk verrichten en lange werkdagen maken. Op een ochtend in 2002, toen hij achter zijn computer zat te werken, voelde hij plotseling een hevige pijn ("*een bliksemstraal die door de rug van zijn hand schoot*") die zich door zijn arm naar boven uitbreidde. Hij is nooit meer de oude geworden. Hij moest onmiddellijk stoppen met het gebruiken van computers, hij kon niet telefoneren of autorijden. Na twee maanden legde hij zich neer bij een langdurig ziekteverlof. Anderhalf jaar later werd hij op medische gronden afgekeurd.

Bijna zes jaar later en meer dan 13 000 EUR aan RSI-behandelingen armer – want deze worden niet vergoed door het Britse ziekenfonds – is hij nog steeds niet volledig genezen. Zijn RSI belet hem nog altijd werk te doen dat hij een paar jaar geleden makkelijk zou hebben gevonden.

Deze risico's zijn algemeen bekend en goed gedocumenteerd, maar helaas was er geen risicobeoordeling uitgevoerd. Dit letsel kan voorkomen worden door (via een risicobeoordeling) de aanwezigheid van het risico of de eerste symptomen vast te stellen en in een vroeg stadium maatregelen te treffen. Helaas is de ervaring van Stephen Fisher geen alleenstaand geval^{xvii}.

5. Voorbeelden van goede praktijken

5.1 *Het risico elimineren*

Een Nederlands bedrijf vervaardigt geprofileerde vloerdelen. Het gebruikt een systeem van houten pallets om deze vloerdelen te vervoeren, waarbij werknemers onhandig gevormde palletblokken moeten hanteren die droog ongeveer 25 kilo wegen.

Tijdens de risicobeoordeling werd het risico onderkend dat het manueel hanteren van deze zware palletblokken zou kunnen leiden tot spier- en skeletaandoeningen.

Mogelijke oplossingen waren onder andere dat het ontwerp of het materiaal van de pallets zou worden aangepast en dat bij het tillen gebruik zou worden gemaakt van mechanische hulpmiddelen. Het bedrijf kwam echter tot de conclusie dat het het beste was helemaal geen pallets meer te gebruiken.

Een brainstormsessie met de werknemers leverde de oplossing: de geprofileerde vloerdelen zelf moesten worden voorzien van een uitsparing, waardoor de houten pallets overbodig zouden worden. De uitvoerbaarheid van deze oplossing werd getest, waarbij in het bijzonder werd onderzocht of de aangepaste vloerdelen bleven voldoen aan de vereiste kwaliteits- en constructienormen.

Het resultaat is dat noch de werknemers van het bedrijf, noch ander personeel, zoals chauffeurs van onderaannemers, fysiek kracht hoeven uit te oefenen en het risico van letsel lopen door het hanteren van pallets.

Het nieuwe ontwerp, dat jaarlijks 137 000 EUR kost, heeft een besparing opgeleverd van 91 000 EUR per jaar met betrekking tot het andere gebruik van de vloerdelen en 22 000 EUR in verband met de aanschaf van pallets. Het is moeilijker de daling van het ziekteverzuim van de afgelopen drie jaar rechtstreeks toe te schrijven aan het nieuwe ontwerp, maar dat er een verband is, lijkt wel duidelijk. Andere voordelen zijn onder meer dat het lawaai is afgenomen omdat er niet langer spijkerpistolen nodig zijn om pallets te repareren en dat bestellingen sneller kunnen worden geleverd omdat er geen pallets meer in vrachtwagens hoeven te worden geladen.

Kijk voor meer informatie op:

<http://osha.europa.eu/publications/reports/TE7606536ENC>

5.2 *Minder lawaai, minder stof*

In een bedrijf in Oostenrijk werden intensieve slijpwerkzaamheden verricht voor metaalbewerking, wat veel stof en lawaai veroorzaakte. De onderneming besloot verbeteringen aan te brengen en zette een speciaal project op om de stof- en geluidsniveaus te verlagen.

Er werden voldoende financiële en personele middelen beschikbaar gesteld en het projectteam bestond uit de betrokken werknemers, managers, arboartsen/preventieartsen, vertegenwoordigers van de ondernemingsraad en deskundigen op het gebied van veiligheid en gezondheid op het werk. Zij bestudeerden mogelijke oplossingen, spraken met mogelijke leveranciers en overlegden met overheidsinstanties op OSH-gebied. Een stuk of tien ideeën werden uitgetoetst en beoordeeld.

Onder meer de volgende veranderingen werden ingevoerd:

- slijpcabines met ventilatiesystemen,
- systemen voor het verwijderen van vlekken,
- systemen voor het filteren van patronen,
- de stofopvang werd geoptimaliseerd door de werkplaats waar het slijpen plaatsvond anders in te richten,
- er werd gezorgd voor betere verlichting, waardoor minder sprake was van verblindend licht en schaduwen.

Het resultaat:

- een beperking van de stofconcentratie in de lucht (op sommige plaatsen tot 90%),
- minder tocht, en
- beperking van het lawaai met 10 dB(A) voor de machinewerkers en in de fabriekshal nadat de cabines in gebruik waren genomen.

De totale investering bedroeg circa 400 000 EUR. De lagere stofconcentratie in de lucht heeft niet alleen een betere gezondheid en veiligheid voor de werknemers tot gevolg, maar leidt ook tot een besparing van naar schatting in totaal 70 000 EUR per jaar.

Meer informatie is te vinden op: <http://osha.europa.eu/publications/reports/106>

6. Andere links

Campagnewebsite

<http://hw.osha.europa.eu>

Factsheet 80: *Risicobeoordeling – rollen en verantwoordelijkheden*

<http://osha.europa.eu/publications/factsheets/80>

Factsheet 81: *Risicobeoordeling – onmisbaar voor een gezonde werkplek*

<http://osha.europa.eu/publications/factsheets/81>

Richtlijn 89/391/EEG van de Raad van 12 juni 1989 betreffende de tenuitvoerlegging van maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid van de werknemers op het werk

<http://osha.europa.eu/legislation/directives/A/1/1>

7. Over het Europees Agentschap voor Veiligheid en Gezondheid op het Werk

Het in het Spaanse Bilbao gevestigde Europees Agentschap voor Veiligheid en Gezondheid op het Werk werd door de Europese Unie opgericht met het oog op informatieverstrekking over veiligheid en gezondheid in de werkomgeving. Het Agentschap werkt als een katalysator voor de ontwikkeling en verspreiding van informatie die helpt Europese werknemers te beschermen.

Door vertegenwoordigers van regeringen, werkgevers- en werknemersorganisaties, alsmede vooraanstaande deskundigen op het gebied van veiligheid en gezondheid op het werk in de EU-lidstaten en daarbuiten bijeen te brengen, vormt het Agentschap een betrouwbare, evenwichtige en onpartijdige bron van informatie op zijn werkterrein.

Meer informatie vindt u op de website van het Agentschap: <http://osha.europa.eu>

ⁱ P. Hämäläinen, J. Takala, K.L. Saarela, (study to be published), Tampere University of Technology (Finland), study made for the International Labour Office, ILO.

ⁱⁱ Council Directive 89/391/EEC of 12 June 1989 on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health of workers at work.
(<http://osha.europa.eu/legislation/directives/A/1/1>).

ⁱⁱⁱ COM (2004) 62 final: COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF REGIONS on the practical implementation of the provisions of the Health and Safety at Work Directives 89/391 (Framework), 89/654 (Workplaces), 89/655 (Work Equipment), 89/656 (Personal Protective Equipment), 90/269 (Manual Handling of Loads) and 90/270 (Display Screen Equipment).

^{iv} Th. Coutrot, *Plus de trois établissements sur quatre déclarent évaluer les risques professionnels, Premières Synthèses n-09.3*, Dares, Mars 2007 (Enquête relations professionnelles et négociations d'entreprise (REPONSE) 2004-2005).

^v M. Bos, F. Saleh, O. Erdem, J. Samadhan, *Arbo in bedrijf 2006*. Een onderzoek naar de naleving van arbo-verplichtingen, blootstelling aan arbeidsrisico's en genomen maatregelen in 2006, Arbeidsinspectie, October 2007.

^{vi} S. Perticaroli, A. Leva, *La cultura della sicurezza. Indagine sulle modalità di gestione di salute e sicurezza nelle aziende italiane*, ISPESL, November 2006.

^{vii} Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el trabajo, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, *V Encuesta nacional de condiciones de trabajo*, 2004.

^{viii} Survey conducted by BGZ (Berufsgenossenschaftliche Zentrale für Sicherheit und Gesundheit):

http://www.hvbg.de/d/bgz/bgz_info/veranst/archiv_vera/bgz_fachv_nov_2005/seite02.html

http://www.hvbg.de/d/bgz/bgz_info/pdf_bild_info/bgz_fach_nov_2005/pp_rentrop.pdf

^{ix} A/S "Inspecta Latvia" & RSU DVVI, *Working conditions and risks in Latvia*, 2007. (Research "working conditions and risks in Latvia" 2005-2007).

^x Coordinamento delle Regioni e Province autonome, *Rapporto conclusivo del progetto nazionale di monitoraggio e controllo dell'applicazione del D.Lgs. 626/94*, November 2003.

---

^{xi} TUC, *Focus on Health and Safety. Trade Union trends survey 06/02. TUC biennial survey of safety reps 2006*, London, 2006.

^{xii} LO, *Danske virksomheders brug af APV* (Danish Companies' use of Workplace Risk Assessment), April 2003.

^{xiii} Whether the risk assessment process in your country is divided into more or fewer steps, or even if some of the five steps are different, the guiding principles should be the same.

^{xiv} A near miss is an unplanned event that did not result in injury, illness or damage — but had the potential to do so.

^{xv} Reported in *Health and Safety Practitioner*, UK, 23.1, January 2005.

^{xvi} <http://www.hse.gov.uk/press/2005/e05095.htm>

^{xvii} <http://ew2007.osha.europa.eu/europeansummit/> (see "Stephen Fisher" - Workshop 3).